

ГРОДНЕНСКИЙ УНИВЕРСИТЕТ

Среда.
23 ноября 1988 года
28 (93)
Цена 2 коп.

ОРГАН ПАРТКОМА, РЕКТОРАТА, ПРОФКОМОВ, КОМИТЕТА КОМСОМОЛА
ГРОДНЕНСКОГО ГОСУДАРСТВЕННОГО УНИВЕРСИТЕТА

ВЯЛІКАЯ ПАВАГА І АДКАЗНАСЦЬ

С. А. ГАБРУСЕВИЧ, прарэктар па вучэбнай рабоце ўніверсітэта:
— Для беларусаў імя Янкі Купалы — гэта тое ж самае, што імя А. С. Пушкіна для рускіх. Сапраўды, з Я. Купалы пачынаецца наша сучасная беларуская літаратурная мова, наша літаратура як частка сусветнай літаратуры з пункту гледжання яе мастацкіх і грамадзянскіх вартасцей. Таму прысваенне імя Я. Купалы нашаму ўніверсітэту, на мой погляд, — значная падзея ў сённяшняй і будучай гісторыі ўніверсітэта.

Мы — купалаўцы. Асабіста для мяне, я думаю, і для ўсяго ўніверсітэта, гэта сведчанне вялікай павягі да беларускага песняра. Але гэта і вялікая адказнасць для ўніверсітэта. У чым яна? У тым, што імя Я. Купалы патрабуе ад нас працаваць так на дабрабыт беларускага народа, як гэта рабіў Янка Купала:

Я адплаціў народу,
Чым моц мая магла,
Зваў з путаў на свабоду,
Зваў з цемры да святла.

Я лічу, што толькі тады мы апраўдаем ганаровае імя Я. Купалы, калі зробім наш ўніверсітэт цэнтрам беларускай культуры ў нашым рэгіёне. Я лічу, што ў сувязі з гэтым патрэбна вырашыць шэраг пытанняў. Па-першае, арганізаваць выпуск Весніка Гродзенскага дзяржаўнага ўніверсітэта на беларускай мове. Ён мог бы выходзіць па грамадскіх і гуманітарных навуках, а таксама па фізіка-матэматычных і прыродазнаўчых навуках. Па-другое, штогод у дзень нараджэння Янкі Купалы праводзіць у Гродне купалаўскае свята і купалаўскія чытанні, прысвечаныя беларускай мове, літаратуры, культуры.

Лічу, што было б разумна пачаць збор сродкаў на помнік Я. Купалу. Думаю, што яго патрэбна будзе паставіць на тэрыторыі ўніверсітэцкага гарадка, які плануецца будаваць па вуліцы Каліноўскага.

Наша ўніверсітэцкая газета павінна стаць прапагандыстам беларускай культуры, мовы і гісторыі. Думаю, што на яе першай старонцы неабходна паказаць барэльеф Янкі Купалы.

П. Р. ГАЛУЗА, дэкан факультэта педагогікі і метадыкі пачатковага навучання:

— Я пачынаў працаваць у педінстытуце, які насіў імя Янкі Купалы. Імя гэтае па праву належыць і ўніверсітэту, бо ўплыў яго на культурнае і навуковае жыццё рэгіёна відавочны.

ОБЪЯВЛЕНИЕ

В ЧЕТВЕРГ, 24 НОЯБРЯ В АКТОВОМ ЗАЛЕ ГЛАВНОГО КОРПУСА В 19.00 СОСТОИТСЯ ВЕЧЕР, ПОСВЯЩЕННЫЙ ПРИСВОЕНИЮ УНИВЕРСИТЕТУ ИМЕНИ ЯНКИ КУПАЛЫ.

ФОТОРЕПОРТАЖ С КОММЕНТАРИЕМ

Новое отделение

ОПЯТЬ ТРУДНОСТИ РОСТА?

— На этом эскизе композиционные неточности.

— Зато есть попытка передать фактуру предмета.

— А здесь, взгляните, предмет совсем повис в воздухе.

...В маленькой аудитории учебного корпуса по улице Дзержинского, где находится факультет педагогики и методики начального обучения, шло первое обсуждение эскизов, выполненных студентами первого курса отделения с дополнительной специальностью изобразительное искусство.

На разложенных прямо на полу листах был изображен всего один предмет — куб. Он поворачивался к зрителям то гранью, то ребром. Все работы, несмотря на один изображаемый предмет, разные. Неодинаковы оказались и оценки, выставленные строгой (но справедливой) комиссией, представляющей по сути дела полный состав преподавателей по изобразительному творчеству вместе с деканом факультета.

Итак на снимке (слева вверху) преподаватели Анатолий Иванович Бурчик, Галина Францевна Масловская, Антон Антонович Лешинский, и декан Павел Романович Галузо. Все они, кстати сказать, выпускники (правда, разных лет) художественно-графического факультета Витебского пединститута. Следуя традициям своей альма матэр, озабочены идеей вложить в своих подопечных не только основы художественной культуры, но и навыки педагогики.

Разглядывая вместе с преподавателями первые зачетные работы студентов, я поинтересовалась, а нельзя ли будет уже в этом учебном году устроить вернисаж студенческих эскизов, набросков, может быть, даже картин?

— Чтобы что-то выставить, надо чему-то научиться, — объяснил Павел Романович, — а вот выставку работ наших преподавателей мы могли бы устроить хоть сейчас. Но, к великому сожалению, у нас в университете нет для нее места.

Если бы только в этом заключались проблемы — недавно открытого отделения! Мы уже привыкли к тому, что ничего нового не бывает без трудностей. Но условия, в которых находятся факультет педагогики (как и их сосед — биофак) просто отчаянные. Биостудию организовать негде, нет места мастерским. Антон Антонович мог бы открыть

мастерскую графики — некуда поставить станок. Негде, негде... Но пока у отделения лишь один курс, оно еще как-то

терпит. Но с каждым новым учебным годом отделение будет расширяться. Как дальше размещать студентов, и долго

ли может быть закрепощенным творческий потенциал самих преподавателей?

Н. ПОЛУЦКАЯ.

ВНИМАНИЮ ПРЕПОДАВАТЕЛЕЙ, СОТРУДНИКОВ И СТУДЕНТОВ ВУЗОВ г. ГРОДНО, РАБОТНИКОВ НАРОДНОГО ОБРАЗОВАНИЯ, РОДИТЕЛЕЙ И ПРЕДСТАВИТЕ-

ЛЕЙ ОБЩЕСТВЕННОСТИ! Гродненская областная конференция утвердила делегатами на Всесоюзный съезд работников народного образования ректора университета про-

фессора А. В. Бодакова и заведующего кафедрой педагогики доцента В. П. Тарантея. Просим прислать свои наказы, пожелания и предложения делегатам на адрес 230023, г.

Гродно, ул. Ожешко, 22, госуниверситет, а также сообщать их по телефонам 44-83-13 (приемная ректора), 44-84-61 (канцелярия вуза).

Совет ректоров вузов.

МЫ — КУПАЛАУЦЫ

МНЕНИЯ

В. А. БАХАРАУ, дацэнт кафедры біялогіі:

— Факультэт наш малады. Быў утвораны на базе біялагічнага факультэта педінстытута. Прываенне імя Янкі Купалы ўскладзе на калектыву вялікую адказнасць. Веру, што мы адродзім добрыя старыя традыцыі і тым беражлівыя адносіны да прыроды, якія можна сустрэць толькі на нашым Палессі.

Ю. М. ВУВУНІКЯН, загадчык кафедры алгебры, геаметрыі, функцый:

кцыя начальнага аналізу і метакцыя начальнага аналізу і метакцыя — Выкладчыкі і студэнты матэматычнага факультэта з вялікім задавальненнем успрынялі вестку аб прываенні нашаму ўніверсітэту імя вялікага беларускага пісьменніка Я. Купалы. Пры адкрыцці ўніверсітэта, на вялікі жаль, не было вырашана пытанне аб тым, каб імя Я. Купалы, якое насіў педінстытут, засталася і за ўніверсітэтам. Таму мы вельмі радыя, што мара многіх выкладчыкаў і студэнтаў наконце гэтага нарэчце збылася.

В. САВОСЬКА, студэнт 4 курса матэматычнага факультэта:

— Гродзенскі дзяржаўны ўніверсітэт — культурны цэнтр Заходняй Беларусі. І зусім справядліва, што ён будзе насіць імя вялікага дзеяча беларускай культуры Я. Купалы. Я думаю, што наш ўніверсітэт павінен стаць прапагандыстам беларускай мовы, літаратуры, нашай нацыянальнай культуры.

В. А. МАКСІМОВІЧ, загадчык кафедры фізыхавання:

— Прыемна ведаць, што Гродзенскаму ўніверсітэту прываена імя Я. Купалы, нашага знакамітага суродзіча, чье творы вядомыя за межамі не толькі рэспублікі, але і савецкай краіны.

Творчая асоба Купалы — індывідуальная, непаўторная. Ужо той факт, што ён стаяў ля вытокаў новай беларускай літаратурнай мовы, далучае яго да шэрагу першапраходцаў і першаадкрывальнікаў.

Купала — гэта Скарына свайго часу; яны абодва надзейна трымалі паходню, асвятляючы ёю шлях «з цемры да святла». Першы даў людзям у рукі кнігу; Купала — напоўніў яе востра сацыяльным зместам. Ён «песні пачаў пець тэй мовай убогай, якой пагарджаюць горка, нядбала». І гэтыя песні пратэсту супраць сацыяльнага і нацыянальнага ўціску, песні беларускага дарэвалюцыйнага гора Купала ўзняў на накаж усяму свету, цвёрда верачы, што

Пойдзе плавам песня-казка
У свет аб нашай славе,
Дзіву дасца свет вялікі
Гэтакай праяве.
Хай свет знае, што патрапе
Без чужых прымусаў
Беларусі праца, сіла,
Сэрца беларуса.

Купалаву спадчыну, відаць, нікому не дадзена вывучыць, асіліць

вам, узятым з народнай гаворкі і ўпершыню ўведзеным у літаратуру» (Л. М. Шакун. Гісторыя беларускай літаратурнай мовы. — Мн., 1984, с. 309).

Купалавы неалагізмы створаны на агульнавядомых мадэлях ад самых розных часцін мовы (назоўнік: курган — скурганіць, скурганены; слуп — абслупаваць; камень — укаменаваць; дзеяслова: згледзець — незгледны; займенніка: свой — сваіцца; прыслоўя: адвечна — адвечнысты; прыметніка: відны — відніць і г. д.), а таксама па аналогіі: спрадвеку — спрадлэтаў, увекавечыць — увекапамніць, дармад — дармажэрца.

Свежая і непаўторная купалаўская сістэма вобразных сродкаў, навеяная жывым маўленнем, вуснай народнай творчасцю. Купала ўвёў у літаратурную мову сотні фразеалагічных зваротаў. Намаганне яго зрабіць мову мастацкай літаратуры дасканалей дасягалася ў працэсе шырокага адбору рознастыльвых сродкаў і прывядзення іх у адпаведнасць са стылем абзаца, страфы. Прыклад з верша «За чу-

ча ў вершы «На польскую ноту: Не шумі, бор панскі, Так у дзень і ў ночы, Пакуль сонца ўзьдзе, Раса высець вочы...

Творчая апрацоўка прыказкі' я ваўка ні кармі, ён у лес глядзіць адчуваецца і ў наступным кантэксце:

Як калі б з ёй разлучыўся,
Плакаў б з усіх сіл,
Эй, бо дзе воўк нарадзіўся,
Яму куст той міл!
(З песняў аб сваёй старонцы)

Вобразнасць Купалава слова ў многім грунтуецца на метафарычным яго выкарыстанні. З дапамогай ёмістай, экспрэсіўнай метафары паэт заглябіста ўнікае ў таемныя жыцця, спасцігае яго складаныя сувязі, супярэчнасці. Купала з уласцівым толькі яму майстарствам паядноўвае фальклорную сімваліку з метафарычным светаадчуваннем, светабачаннем, на аснове чаго ствараецца вобраз з моцным сацыяльным зарадам, сацыяльнай зададзенасцю:

Купалава слова

да канца: яе нельга ўспрымаць як нешта раз і назаўсёды завершанае, статычнае. З аднаго боку, яна — адбітак пэўнай эпохі, з другога — яна «прыцягваецца» наступнымі эпохамі, жыве ў часе і прасторы. Яна рухомая, вечна жывая, бо ў ёй — душа народа, яго голас — не роблены, не падагнаны да мерак «культурнага» маўлення, моўнай нормы, якой, зрэшты, напачатку паэзавай творчасці і не было.

Купалава слова — адна з тых нязменна рухомах з'яў, пра якія В. Р. Бялінскі зазначаў, што «каждая эпоха произносит о них свое суждение и как бы ни верно поняла она их, но всегда оставит следующей за ней эпохе сказать что-нибудь новое и наиболее верное, и ни одна не выскажет всего» (Полн. собр. соч., т. V, с. 555).

Купала быў выразнікам людскіх дум і спадзяванняў. Ён верыў у свой народ, у роднае слова:

Ой, не вырваць з сэрца цябе, наша слова!
Ой, не ўзяць ніякім сховаць ды аковам,
Як бяруць матулю у малой дзяціны,
Як бяруць у бацькі апошняга сына!
Ты жылося з намі, бацькоўскае слоўца,
Як бы карань з дрэвам, як бы з небам сонца;
Дзеліш з намі вечна ўсё, што з намі ходзе
У благой і добрай мацьце-прыродзе.

У сваёй творчасці паэт ішоў ад народа, ад яго мовы. Агульнавядома, чым больш глыбока пісьменнік, паэт засвоіў пласты народнага слова, тым больш буйна праўляецца яго талент. Купалава паэзія гаворыць вуснамі народа — вуснамі мужыка-бедака, вуснамі ўсёй «роднай старонкі». Народная мова ў творах Купалы становілася мовай мастацкай літаратуры, закладаючы трывалы грунт для развіцця і станаўлення літаратурнай мовы.

Развіваючы традыцыі папярэднікаў (В. Дуніна-Марцінкевіча, Ф. Багушэвіча), Купала зрабіў істотны крок наперад у літаратурнай апрацоўцы беларускай мовы. Спацігнушы дух мовы, механізм народнай словатворчасці, ён прынёс у беларускую літаратуру «свой слоўнік», свае звароты, сваю паэтычную музыку проста з сялянскіх глыбін, з цаліны народнай моватворчасці» (А. В. Луначарскі. Цыт. па кн.: А. Макарэвіч, Ад песень і думак народных. — Мн., 1965, с. 31). Па ўзору народнай мовы Купала стварыў новыя словы і звароты: «у многіх выпадках наогул цяжка сказаць, ці мы маем справу з аўтарскім неалагізмам, ці са сло-

жучо елку» (пра лесніка Грышку Валіводу):

Усім вёскам па суседству
Добра ў знакі даўся:
Праз яго там і ў астрозе
Не адзін збадзіўся.
Зубы на яго тачыла
Бедакуй нямала,
Лесніковая дасцігнасьць
Косткай усім стала.

Ужо ў зборніку «Жалейка», які мастацкім словам абвясціў свету пра нараджэнне новага беларускага паэта з народа, Купала сцвердзіў сябе знаўцам нацыянальнай фразеалогіі. Ён арганічна ўвдаў у кантэкст сваіх вершаў, паэм трапіны ўстойлівыя словазвучэнні: Вясна, лета — час работы: Ары, касі, жні: Пот крывава заліў вочы — Вот тут і жыў (З песняў мужыка); Весела пан з паняй Едзец за граніцу, Мужыку хоць зубы Злажы на паліцу (На польскую ноту); Хоць не вінаваты, Языка прыкусіш (Тамсама); Не найдзеш сэрца братніх, Дзе толькі багацце! — Там будзеш сабой выціраці парогі (Не рвіся к багатым); І не прыдзе спакой Да магільнай ласкі (Нуда); Век бяды ў крук гне (З песняў свай старонцы); Спусці маці з вока. Дзеўка і загуляла (Паніч і Марыся); Марыся, Марыся, Галоўкі не чухай. Не слухала маці, Бабкі цяпер слухай (Тамсама).

Многія агульнажывальныя фразеалагізмы пад пяром паэта набылі новае гучанне, новую форму, адрозную словаўтваральнымі афікасамі кампанентаў: Ну, мы ёй пакажам, пачым функі ліха (З кірмашу; параўн.; пачым фунт ліха); арыгнальным лексічным нападзеннем фразеалагічнай канструкцыі: У казіны запрэг рог Крамолу мінутна, Зловім рыбы за сямёх У вадзіцы мутнай (ісцінна чорнае трыо; параўн.: сагнуць (скруціць) у казіны (бараноў) рог); або: Жыву з суседзьмі па-суседску, — Пакорны згодны я слуга, Не быць нікому ў воку рэдзкэй Я век стараюсь як мага (Мой погляд і мэта; параўн. стрэмкай (смяцінкай) у воку).

Купала па-майстэрску скарыстоўваў прыказкі, укладваючы іх цалкам у рыфму або выкарыстоўваючы іх асобныя кампаненты, словазлучэнні з перыфрастычным сэнсам. Напрыклад, у вершы «Час» чытаем:

Ходзіць ходырам свет цэлы,
Смелы ў бітву ўдзе нясмелы,
У бой за лепшы час.
Дык і нам цапы і косы
Час браць з вышак, покі росы
Воч не згрызлі ў нас.

За перыфразаў покі росы воч не згрызлі з кантэкстам значэннем 'пакуль не позна, пакуль ёсць магчымасць' адчуваецца творча выкарыстаны элемент прыказкі 'пакуль сонца ўзьдзе, раса вочы высець' якая захоўвае сваё цэласнае абліч-

Засвяціла цяпло бляском роднасі яснай,
Разбудзіла ўвесь свет ад зімовага сну:
Эх, напрасна вихор енча ў плоце, напрасна:
Відзім светласць кругом, відзім сонца — вясну!
(Жалейка).

У шматлікіх выпадках Купала ў сімвал-метафара як бы размыкаецца, пераходзіць у плоскасць звычайных праяў жыцця:

Чорныя хмары па небе плывуць — Чорныя думы заснуць не даюць,
Хмары хацінай, а думкі душой Рады затрэсі, заціснуць сабой.
Валіцца з хмараў, то снег, то вада,
Чорныя думы прыносіць бяды;
Так і ваюе бядак-чалавек
З хмарамі, з думамі цэлы свой век
(Хмары і думы)

Звычайнае слова, змешчанае Купалам у незвычайнае стылістычнае асяроддзе, набывае багатую семантычную ёмістасць, выяўляючы ў кантэксце самую разнастайную сэнсавыя грані, выпраменьваючы нечаканую энергію. Напрыклад, у вершы «Крыжы» паэт паказвае трагічны лёс дарэвалюцыйнага беларускага селяніна. У рэалізацыі ідэянай накіраванасці верша асноўная нагрузка прыпадае на слова **крыж** і яго вытворныя. У кожным выпадку (а ў вершы пятнаццаць разоў паўтараецца гэта слова ў розных спалучэннях) па-новаму выяўляюцца яго магчымасці, яго семантычнае нападзенне (усё, як ёсць, крыжамі значым); «бабка крыжам прывітала»; «крыж кума падаравала»; «крыжавыя і гасцінцы і дарогі»; «крыж бальшэ табе, бяднязе»; «накрыж латы у сярмязе»; «пальцы накрыж ты складаеш»; «крыам ляжаш распластаны»; «жыцця крыж мусіш несці»; «крыж паставяць на магіль».

Крыж — сімвал жыцця і смерці, прадмет культу. У Купалы гэта слова пераасэнсоўваецца, ён стварае вобраз, гатовы пастаяць за сябе і свой народ — за сацыяльнае вызваленне, вызваленне ад непасільнай працы, ад якой «крыж бальшэ» (ніжня частка хрыбетніка). «Крыжавыя гасцінцы і дарогі» — нялёткі шляхі пошуку свабоды і кавалка хлеба, па якіх сялянцін «нясе свой крыж» (крыж несці — цярыліва пераносіць цяжкі, выпрабаванні).

Заслугоўвае ўвагі і вывучэння надзвычай арыгнальная сістэма Купалавых твораў у аспекце сіналіміі, антаніміі, разнастайнай тропы і фігур — усяго, чым вялікі паэт змог паказаць жыццяздольнасць мовы свайго народа.

Т. ТАМАШЭВІЧ, дэкан філалагічнага факультэта.

НАРОДНЫ ПАЭТ

Збылося... Імя вялікага беларускага паэта зноў будзе на фасадзе нашага студэнцкага дома, які называецца цяпер Гродзенскі дзяржаўны ўніверсітэт імя Янкі Купалы. Вяртанне гэтага імя — вынік працяглай і нялёткай барацьбы дэмакратычных сіл грамадства за права беларускага народа на свае нацыянальныя каштоўнасці. Вяртанне гэта — сведчанне станоўчых пераменаў на шляхах сацыяльнай і маральнай перабудовы нашага жыцця, і гэта цешыць усіх сумленных людзей.

Але імя Купалы да многага і абвясцьвае: ён быў выдатным сынам свае зямлі. Народны паэт Беларусі, акадэмік Акадэміі навук Беларускай ССР і Украінскай ССР, ён годна і мужна нес сваю высокую місію мастака слова, застаючыся выразнікам дум і спадзяванняў народа ў цяжкія часы яго гістарычнага лёсу.

Раматнычны талент Купалы шчодро раскрыўся ў перадкастрычніцкі час — паэт натхнёна апавяў духоўную сілу і маральнае характаво чалавека працы, сцвярджаў веліч здабыткаў беларускай гісторыі, захапляўся красой жыцця і гэтак жа тэмпераментна выкрываў усякі ўціск і прымуц, гнеўна судзіў каланізатарскую палітыку царызму. Выбухавая моц яго бунтарскіх пачуццяў, нястрымны ўзлёт эмоцый, палымяны тон яго лірычных маналагаў выяўлялі баявы, публіцыстычны кірунак творчасці («Ворагам беларушчыны», «Годзе», «За праўду», «Б'юць на трывогу званы», «Што ты спіш?»). Тут асабліва добра адчуваецца паслядоўнасць самаахварнай пазіцыі паэта-грамадзяніна, які ўзыходзіў на алтар дзеля зберажэння свае святыні — Беларусі, дзеля яе волі і будучыні.

Высокая тэмпература лірычнага пачуцця і разам з тым яго вытанчанасць і маляўнічасць засведчыліся ў легендарна-міфалагічных формах светаадчування, у прыхільнасці да складанай метафарычнасці. Вобразы курганоў і замчышч, крыжа і паходні, Купалля і Дзядоў, гругана і заклятая кветкі, русалак, разбойнікаў, чараўнікоў ўвасаблялі дзівосны свет рамантыка, свет рэзкіх маральных кантрастаў, трывогі, болю, веры. Гэтыя вобразы паэтычна трансфармавалі мрой пра чысціню і характаво жыцця, пра народны дух, які праз нягоды, выпрабаванні і страцы пранёс сваю жыццяздольную сілу. І тут ён — голас высокага грамадскага сумлення, носьбіт Праметэевага агню.

У пару Кастрычніка і грамадзянскай вайны дасягае вышэйшага маральнага і эмацыянальнага напружання душэўная спадчына паэта. Асабліва артыстычна, прыгожа гу-

чыць яго ліра. Бо вырашаліся самыя вялікія і дарагія для паэта пытанні, што датычылі годнасці і будучыні народа. Радасць і роспач, гнеў і замілаванне, прамоўніцкі кліч і лірычная рэфлексія выяўлялі буру ў душы песняра, які чуйна ахоўваў народныя і нацыянальныя набыткі («Спадчына», «Сын і маці», «Тутэйшыя»), вёў на змаганне за свабодны шлях («Паўстань з народу нашага, Прарок», «Час», «На сход!»), які цяпер усхваляваным публіцыстычным словам артыкула гуртаваў масы для рэвалюцыйнага адраджэння краіны («Больш самачыннасці», «Незалежная дзяржава і яе народы», «Торышча», «Справа беларускага нацыянальнага гімна»).

Сонечным і прасторным становіцца свет Купалы ў 20-я гады, калі спорна ладзілася народная гаспадарка і аднаўлялася беларуская культура па законах ленінскай нацыянальнай палітыкі. У паэзію Купалы прыходзіць свежы і здаровы подых новых дзён, які даў новыя тоны яго рамантычнай музе («Арлянятам», «Безназоўнае», «І прыйдзе», «Аб дзятчыне»).

У 30-я ж гады сталінскія рэпрэсіі (допыты, знявагі, палітычнае ішчванне) зламалі паэта. Драма яго той пары — драма духу вялікага мастака, які не ўмеў і не мог сумясціць вернасць народу і яго кату — Сталіну. Таму разбураецца і нішчыцца эстэтыка твораў Купалы, з-пад пяра якога выходзяць зараз лёгкія і праставатыя вершы на тэму дня.

Але зламаны паэт — гэта не значыць скораны. І постаць вялікага беларускага песняра застаецца для нашых сучаснікаў пры ўсім тым цялеснай і прыгожай, хаця і драматычнай. Такім і прыходзіць Купала сёння ў наш ўніверсітэт. Прыходзіць у аўдыторыі і на кафедры, прыходзіць у нашы сэрцы, каб пакінуць там памяць пра вялікае і вечнае, чым жыў і будзе жыць родны народ. Імя ж паэта назаўсёды застанецца часткай назвы Гродзенскага дзяржаўнага ўніверсітэта. Няхай яно будзе і часткай яго душы.

А. ПЯТКЕВІЧ, дацэнт кафедры беларускай літаратуры.

ДАВАЙТЕ ОБСУДИМ

В настоящее время стало хорошим тоном почти все явления нашей жизни сравнивать с таковыми за рубежом. Сейчас ни одно рассуждение об экономике, социальной сфере не обходится без высказываний такого смысла: «...а вот американцы, то-то и то-то делают так-то, и какие превосходные результаты», «...а японцы — такие молодцы: почти из ничего творят тут ли не чудеса цивилизации», «...а в магазинах у них в любое время года можно купить любые продукты, а у нас, трам-тарарам, обычного гвоздя в магазинах не купишь, не говоря о мясе, свежих фруктах и овощах». И надо признать, все эти рассуждения, несмотря на их обывательский характер, вполне справедливы и обоснованы — развитые капиталистические страны существенно опережают нас по большинству показателей экономики, а отсюда и уровень жизни (со всеми конкретными примерами из уличных разговоров) отличается от нашего и, конечно же, не в нашу пользу. Но от что парадоксально. Вместе с суждением отсталости нашей экономики очень часто приходится слышать в таком же тоне осуждение и явно прогрессивных достижений в нашей стране. Тут и разговоры о ненужности полетов в космос, и осуждение строительства заводов и фабрик, рассуждения о труде ученых, как на хлебных зёрнах аборигенов... В таких случаях не звучат сравнения с западом, просто ругают власть за все эти явления, которые якобы забирают злые деньги «вместо того, чтобы пустить их на шитье одежды и арашивание хлеба». Правда, такая постановка вопроса хоть и имеет место, но все же в большинстве случаев не в этом люди видят о, приносимое научно-техническим прогрессом. Обеспокоены мы экологическими последствиями этих достижений. На памяти же молодого поколения времена, когда в реках в изобилии волались рыба, когда слово «аллергия» было известно лишь соответствующим специалистам, а выражение «охрана окружающей среды» просто-напросто не входило в повседневный лексикон. Поэтому сегодня мы и забыли тревогу, будучи последствиями нашего хозяйствования. Тревогу оправданно и необходимо.

Так в чем же искать разрешенные сложившихся противоречий между экономическим ростом и загрязнением окружающей среды? Нет, как это ни парадоксально, сь однозначен: в развитии все же науки и техники. Все человечество сейчас остро нуждается в новых технологиях, призванных свидеровать нехватку продовольствия, энергии, ресурсов, улучшить состояние здравоохранения и заны окружающей среды.

И остановлюсь, на мой взгляд, наиболее перспективной и бурно развивающейся отрасли — биологии. Сегодня она стремительно выдвигается на передний и научно-технического прогресса с одной стороны, диктуется и назревшими проблемами нашей страны, которые она с успешностью разрешает, а в будущем, вероятно, внесет решающий ад в их разрешение, с другой стороны, ее бурный рост происходит именно сейчас потому, что то в последние годы биологическая наука, опираясь на достижения химии и физики, достигла уровня развития, позволившего использовать потенциал живых организмов в интересах хозяйственной деятельности человека.

Но же такое биотехнология? Не что иное, как использование живых клеток (так называемых культур клеток) микроорганизмов, животных или растений

для выработки ими веществ и соединений, важных для жизни и благосостояния людей.

С биотехнологией как таковой человечество знакомо с глубокой древности: в Вавилоне еще в 6-ом веке до нашей эры были знакомы с процессом приготовления пива, а это и есть самый классический пример биотехнологического производства. Все мы ежедневно употребляем в пищу кисло-молочные продукты такие как кефир, творог, сметану, сыр, йогурт и многие другие. Это также продукты биотехнологического процесса, получаемые с помощью жизнедеятельности соответствующих бактерий.

Теперь можно перейти к обсуждению проблемы строительства скидельского биохимического завода, т. к. он является типичным примером биотехнологического

производства. Кстати, название «биохимический завод» вместо «биотехнологический» несколько неточно, т. к. под биохимическим обычно понимают производство, где последовательно сопряжены химические производства и биотехнологические. Но суть, конечно, не в названии. Планируемый скидельский завод — это производство по переработке отходов сахарного завода (мелассы) в кормовой концентрат лизина. Для начала поясню, что это за вещество. Лизин — это аминокислота, т. е. строительный кирпичик белков, из которых состоит любой живой организм. Причем, в отличие от многих других аминокислот, которые могут синтезироваться в организме животных и человека из других веществ, лизин должен поступать в организм в готовом виде с пищей. Поэтому его называют незаменимой аминокислотой. Этим и объясняется большая важность добавок лизина в корм скоту. Меласса же — это маточный сироп для получения и кристаллизации сахарозы при получении сахара, которая удаляется из технологического цикла, когда концентрация сахара становится слишком низкой. Таким образом и сырье, и продукт производства — абсолютно безвредные вещества. Хочу подчеркнуть в этом отношении отличие скидельского завода от такового в Киришах, под Ленинградом. У нас должен перерабатываться вполне пищевой продукт (его, кстати, и используют для корма скоту, только с меньшим во много раз эффектом по сравнению с лизином) — меласса. В Киришах же, субстратом являются нефтепродукты, с очень разнообразным составом химических веществ. Таким образом, остается проанализировать вредоносность самих микроорганизмов, участвующих в ферментации, и различные химические вещества, вводимые в культуральную жидкость для создания оптимальных условий жизнедеятельности бактерий.

В Скиделе планируется работать с аукоотрофными бактериями Бrevibacterium flavum. Лично я, по крайней мере, не встречал сведений о болезнетворности данного штамма бактерий. В природе бревибактерии широко распространены, вплоть до того, что живут у нас на коже, не проявляя никаких болезнетворных свойств. Ма-

ло того, ближайший родственник промышленного штамма (точнее Бrevibacterium linens) используется в молочной промышленности для созревания сыров. Кроме того, в отличие от природных бактерий, промышленные из-за своей аукоотрофности (т. е. отсутствия одного из ферментов, кстати, из-за этого они и нарабатывают лизин) в природных условиях обладают очень слабой жизнеспособностью. О какой-либо вредности для животных добавок лизинового концентрата из-за содержания в нем мертвых бактерий и о патогенности их для человека говорить не приходится. Это чьи-то странные домыслы. Что касается развития аллергической реакции у работников завода (о жителях г. Гродно не может быть и речи, т. к. и технология и сам штамм бактерий полностью исклю-

вода под Ригой. Но опять же, смею заметить, что микроорганизмы — живые клетки и, естественно, в явно ядовитой среде они сами просто погибнут. Да и сами эти добавки направлены на улучшение условий жизнедеятельности бактерий, а не наоборот. Хотя анализ этой стороны загрязнения неоспорим.

Надо рассмотреть и другой аспект проблемы, а именно, выгоду, получаемую от использования добавок лизина в корм животным. Одна тонна лизина эквивалентна (в получаемом от его скармливания скоту привесе) 50 т. зерна, т. е. мало того, что лизинового добавки увеличивают выход мяса, что само по себе очень важно, они еще экономят зерно. Но я эти цифры привожу не для оправдания экологической нагрузки от завода, а

от народа. Только в этом случае демократия будет истинной демократией.

По моему мнению, нельзя, чтобы хорошее дело борьбы за охрану окружающей среды избрало себе камнем преткновения биотехнологию. Наше общество на каком-то этапе растеряло разумные ориентиры: с частной собственностью борются, громя теплицы у населения, в борьбе с алкоголизмом вырубая плантации виноградной лозы... Ситуация сложилась так, что развитие биотехнологии совпало с развитием гласности в нашей стране, да еще на фоне сложной экологической обстановки, и попало, как говорится, «под горячую руку». А вместе с тем основные загрязнители окружающей среды в нашем городе (имеются в виду предприятия) по-прежнему уплачивают многотысячные штрафы за вредные выбросы, и, как говорится, «в ус не дуют». Отрадно в связи с этим, что недавно сессия Гродненского городского совета народных депутатов сделала крупный шаг вперед, комплексно проанализировав охрану природы и окружающей среды в городе, и наметила очень существенные и действенные меры в этой области («Гродненская правда» 21 июня 1988 г.). В этом я вижу и личную заслугу зам. председателя исполкома Л. Ф. Станкевича. Важно теперь все намеченное выполнить, что, несомненно, улучшит экологическую обстановку в Гродно. Вот здесь-то и необходимо приложить все усилия общественности, чтобы хорошее начинание не осталось на бумаге. Ведь ни один посторонний контроль не сможет лучше, чем сам народ, уследить за возможными загрязнениями природы. А «Гродненской правде» стоило бы сыграть роль координатора в этом деле, чтобы ни один тревожный сигнал не ускользнул из поля зрения как общественности, так и соответствующих органов охраны природы. Но вместе с тем, мне кажется, некоторые вопросы из поля зрения сессии упущены.

Так, например, ничего не говорится о загрязнении почвы и водоемов колхозами, прилегающими к городу, или просто поставляющими продукты питания городским жителям. Ведь известно, что основное загрязнение Неман получает еще до вхождения в городскую линию. Видимо, основную лепту в это вносят животноводческие фермы, так как утилизация отходов этих сельскохозяйственных предприятий находится в настоящее время не на должном уровне. Думаю, и в этом вопросе стоит сделать ставку на биотехнологию.

Не менее остра проблема и пестицидов и ядохимикатов, используемых в сельском хозяйстве. В решении этой проблемы решающую роль должна сыграть замена химических средств борьбы с вредителями сельскохозяйственных культур на биологические. Считаю, что областному руководству нужно уделить этому вопросу должное внимание.

И в заключение хочу внести предложение, без которого, на мой взгляд, влияние на предприятия-загрязнители не может быть достаточно действенным. Я предлагаю часть штрафа (достаточно большую), наложенного на предприятия за загрязнение окружающей среды адресовать конкретным работникам данного предприятия, ответственным за организацию технологического цикла и нерадивым исполнителям, по чьей вине произошли вредные выбросы. Выявлять конкретных лиц нужно доверить самому трудовому коллективу. Рассуждать о действенности такой меры, думаю, излишне.

Ю. ЦЫДИК,

студент 4 курса биофака.

БИОТЕХНОЛОГИЮ ОСТАВИМ ПОТОМКАМ!

чают распространение микроорганизмов даже на небольшие расстояния) на чужеродный белок бактерий, то на это, думаю, дадут ответ ученые из правительственной комиссии, тем более, что опыт здесь накоплен, т. к. аналогичный завод по выпуску лизина из мелассы функционирует много лет недалеко от Риги (Ливанский завод). Я считаю, что аллергические заболевания исключены, т. к. во-первых, ферментация (т. е. процесс наработки лизина бактериями) происходит в закрытых герметичных емкостях (это необходимое условие технологии, иначе на мелассу могут поселиться другие бактерии, не осуществляющие наработку аминокислоты и конкурирующие с промышленным штаммом, или вообще произойдет заражение полезными бактериями фагами (вирусами), во-вторых, содержание биомассы (а она и определяет количество этого «чужеродного белка») в культуральной жидкости очень низка — около 17 процентов. Это во много раз меньше, чем содержание белка в горохе, а тем более в соевой муке. Так что при отсутствии прямой болезнетворности промышленного производства опасности за аллергию на белок обоснованы. Ведь никто не задумывается о вреде молочнокислых бактерий, работа на молочном заводе или употребляя в пищу кефир.

По-другому обстоит дело в печально знаменитых Киришах. Там переработку нефтепродуктов осуществляют дрожжевые грибки, которые в определенных условиях, когда по тем или иным причинам снижены защитные силы организма, могут приобретать болезнетворность, вызывая давно известное в медицине грибковое заболевание кандидоз. Надо отметить, что и конечный продукт там не такой: под Ленинградом выпускается белково-витаминный концентрат, состоящий почти полностью из дрожжей, т. е. цель этого производства — получение не какого-то вещества, а наработка массы самих грибов.

Что касается вредности различных химических добавок, вносимых в среду, где работают бактерии, то их токсичность и эффективность утилизации в очистных сооружениях завода, опять же, оценит комиссия, детально ознакомившись с проектом завода и анализируя опыт такого же аналогичного за-

наоборот, для того, чтобы показать экологические плюсы этой технологии. Ведь эти 50 т. зерна вырабатываются более чем на десяти гектарах земли, а сотни тонн лизина будут эквивалентны тысячам гектаров пашни, на которую в больших количествах вносятся удобрения, пестициды и ядохимикаты, загрязняющие окружающую среду. Я, к сожалению, не располагаю цифрами по внесению на колхозные поля химических веществ, но, думаю, баланс в таких расчетах был бы в пользу лизина. И это еще, напоминаю, вместе с тем, что эффективно утилизируется отход сахарной промышленности.

Несомненно, лизинового завода как и любое предприятие будет давать какую-то нагрузку на окружающую среду, идеально чистых производств пока просто не существует. Достаточно сказать, что один крупный пивоваренный завод способен дать в день около 10,7 л стоков с окислительным потенциалом, эквивалентным окислительному потенциалу бытовых сточных вод города с 200000-м населением. При этом он считается одним из самых мягких в плане загрязнения производств. Поэтому важно учитывать не абсолютный уровень загрязнения, а более всего баланс, учитывающий, будет ли загрязнение среды выше или, напротив, переработка отходов сулит его снижение.

Я не в коем разе не хочу своим выступлением как-то принизить роль или осудить инициативную группу жителей города, выступающих против строительства завода. Эти люди всем сердцем болеют за чистоту природы, за здоровье наше, за будущее наших детей и внуков. Такими людьми можно лишь гордиться, уважать их за смелость, принципиальность и активную гражданскую позицию. Но в связи с этим возникает все же очень важная проблема — проблема компетентности демократических выступлений. Чем более словесно день вопрос, тем большую же и наукоемок стоящий на пороге в его разрешении должны сыграть соответствующие специалисты науки и производства. Это специфика нашего времени. Причем хочу подчеркнуть одну деталь: мнение этих специалистов должно рассматриваться как часть демократического мнения, а не как какую-то силу, стоящую в стороне

...Будынак сярэдняй школы — былы панскі палац — стаіць на вычэзным абрыўстым беразе. Калі на яго глядзець знізу, ад вад, дык воку адкрываюцца абголенныя пясчанагліністыя адкладанні. Яны цягнуцца ўздоўж берага слаямі. Адны з іх тоўстыя, другія — крышку танчэйшыя, трэція — бягучы і ўцякаюць ад вока прожылкамі. Адфарбаваныя самой матухнай-прыродай у розныя колеры і адценні, яны робяць бераг пярэстым. Спадыспаду ляжыць тоўшча іржава-бурага слою, затым — глініста-чырвоны адкладанні, а яшчэ вышэй праглядваюцца жоўта-белыя пясчанікі...

Я стаю з вудай на супроцьлеглым беразе і чакаю свайго рыбакага, вельмі часта здрадлівага шчасця. Паплавок — не зварухнецца. І я — каторы ўжо раз! — неяк міжвольна абкідваю вачыма пярэстую дзярпроўкую кручу і пачынаю думаць зусім не пра шчуку. Мне чамусьці здаецца, што некалі, можа быць, у фіваю, анімістычную даўніну, босымі нагамі ступаў па гэтых пясчаніках наш далёкі славянскі продак.

І, мусіць жа, ён пільна абглядаў люстраную шырыню разводдзя.

І, мусіць ж, яму здавалася, што недзе там, у глыбінях віроў, жывуць тварэнні яго фантазіі — вадзянікі і русалкі...

Я напружваю памяць, і яна неяк неспадзявана даносіць да мяне характава — духоўна-мастацкую відучасць найстарэйшага паэта: «Царыца-вадзіца, красная дзявіца, марская крыніца, божжа памачніца, рака вялікая. Коцішся ты, вадзіца, па днях, па начах, па вячэрніх зарах, ідзеш з-пад крутых гор, з-пад красных зор, з-пад жаркага сонца, з-пад яснага месяца, па тонкіх жылах, марскіх сілах». І хочу я таго ці не, але маё ўсведамленне апаноўваюць здані-вобразы: мне лёгка і без усякай напругі ўяўляецца вогнішча, каля якога абграбца і сушыць свае скуранае адзенне наш далёкі продак — язычнік, я бачу, як ён, халодны і напайгалодны, з грубага глінянага гаршка прагна п'е цёплы ўзвар; я адчуваю, як трапецца ад страху ўся яго істаца, калі шалёна гуляюць бліскавіцы і на кавалкі рвуць пяруны злавесна-хмурае неба...

Ён мусіць, рэдка калі смяяўся. Але затое ён вельмі ўмеў прасіць. І ў гэтых сваіх просьбах-маленнях спаўна выяўляў багатую, эстэтычна сфармаваную мастацкую назіральнасць: «Красна сонца і ясен свет, і з луннымі яснымі, і з вяселлем частымі, і з зорамі вогненнымі, і ранішняй расой і з вячэрняй, і сушу і мора асычаеш і маць сыру зямлю ўграваеш! І з вясеннім цяплом і з летнім агнём; і ўгрэй, упар зямлю, распуці зялёную траву па лугах, па лугах, па канавах, па кустах, і сахрані ты маіх мільяў жыўін ад ўсянага ліхадзея! Даруй маім жыўінам піценне і адзенне, паньры іх шоўкавай пеляной, а ліхадзея забі вогненнай стралой, агнём-пламенем».

Праходзілі зімы і вёсны. Зелены і ўскалошваліся нівы. Тысячагоддзямі працаваў перагнаваць сваё характава сівы Дняпро. Слаістыя берагі — гэта яго памяць. І хто ведае: магчыма вось тут, дзе цяпер вёсна, на месцы панскага маёнтка, адпачывалі некалі баявыя дружныны Усяслава Полацкага — язычніка і хрысціянна ў адначасці. Гэта ж яму даўным-даўно вешчы Баян склаў мую другую прымаўку:

Ні хітраму, ні спрытнаму, ні чарадзею дасціпнаму суда боснага не мінуць...

...А паплавок мой, між тым, усё на месцы. Я трачу цярпенне, кі-

даю вуду і кладуся плячмі на зялёную шчэць разнатраўя. І тут жа, гледзячы ў просінь глыбокага неба, лаўлю сябе на думцы, што вось яна, людская памяць, таксама мае свае слаі і праслойкі, свае колеры і адценні. Мільярды клетачак мазагавога рэчыва назапасілі і паклалі ў яго патаемныя сховішчы нямала здымкаў-вобразаў. І — марная справа! — іх не пералічыш.

Я адказваю на вітанне. І, каб не маўчаць, дадаю:

— А світар табе, братка, да-вядзецца скінуць. Бо расплавішся. Пот расмокча.

Ён падазрона глянуў на мяне белазорнымі вачыма.

— Э, какой гусь! Не беларуский ли ты писатель??? Так сказать, письменник!? — націснуў ён на апошнія слова, піжоніста-гарэзліва ўсміхнуўся і махнуў да таварушчы, яны мяне не абразілі, і я прымірэўся гавару:

— Матляеца ў цябе язык па-за вухамі, малады чалавек! Я бачыш, і «старына», і гусь-пісьменнік, і нейкі — чорт ведае што! — «паря» і, — хоць за гэта дзякую! — «отец». Ды так і быць, хлопца, — паспытаю тваёй каўбаскі. Кажуць жа: адсохне тая рука, што ад сябе адграбае!

— Как, как ты сказал, отец? — перапытвае барадач і бухкае ў дубовую лістоту раскошным і спелым рогатам...

Яны сядзяць на маём матрацы. Моўчкі закусваюць. Хоць і папалуднаваў я, але ўсё ж востра чую на язык смак сялянскай каўбаскі. «Хутчэй бы яны ехалі ад мяне, трэба ж яшчэ налавіць жыўцоў, ламачча на касцёр нацягаць, палатку разануць», — думаю я. Але ні адзін з іх і знаку не падае да нейкай там спешкі. Васісуалій, бачу, адкасвае да пят штонкі, садзіцца на ўколенкі і наразае ладнаватых кавалкі вядліны. Барадач жа, тым часам, спакойна падняўся, адышоў. Я гляджу, як ён спрактыкавана напінае сваю скульптурна выгляданую мускулатуру: прысядае, куляецца, грудзмі да травы прыпадае, лёгка без напругі на руках ходзіць.

— Ну й цыркач ты!

— Не цыркач, конечно, но спорт, отец, люблю. Мастер, так сказать!

— То чаго ж масцер прыкладваецца да гэтага во шклянога бога, — кажу яму, паказваючы на палавіну адпітае пляшкі.

— Не, не! Ён ето так сабе. Блазнуе, — нібы апраўдваючы яго, папсквае Васісуалій.

Майстар тым часам прыносіць з лодкі звычайную дубовую біклажку.

— Дай стакан человеку, Васисуалій. Не пьет водку, так пусть пьет твой березовик!

— Не гані ты, Віця, во етую дурню: Васісуалій да Васісуалій! — раздражнёна гаворыць той і падае мне поўны стакан васкавіцаю падфарбаванага бярозавіку. — Васіль я. Дзяраўянка Васіль, — паўтарае і дадае: — З Бібачак. Тут во недалечко!

— Это тебе так кажется, что ты Василь. Ты можешь быть только Васисуалием. Запомни! И баста! Ну, да ладно: продерем, как у вас говорят, горляк. Да одним глотком. Не больше. Слышишь, Васисуалій: не больше! Пусть будет крепка мышца наша, да будут полны воспалений чресла врагов наших!

Нібы па камандзе, яны ўраз перакручваюць па нейкаму там напарстку гарэлкі і закусваюць. Не спяшаючыся, старанна працуюць тоўстымі валасатымі пашчэнкамі барадаты саляк і закусваюць. Не спяшаючыся, старанна працуюць тоўстымі валасатымі пашчэнкамі барадаты саляк і закусваюць. Не спяшаючыся, старанна працуюць тоўстымі валасатымі пашчэнкамі барадаты саляк і закусваюць.

— То ето, Віця, як табе тутака сказаць... Не заўрадзело б... Каб кроплю-другую ішчэ. Для сугрэву, — шчабеча ён і цягне апараную руку да пляшкі. Той моўчкі і далікатна пляскае па чырвані рукі, бярэ пляшку і, падмаючыся с уколенак, закаркоўвае, ставіць яе ў палукашык.

— Сматываемся отсюда. Надоел ты, Васисуалій, человеку. Пора, так сказать, и честь знать! Вперед Васисуалій!!!

— Ето я знадасу?! Да без цябе, сц-на, я тутака во ішчэ б трохі і прыкархнуў! А то Васісуаліў да Васісуалій. Ён у цябе ўжэ еты Васісуалій у горле перасеў. Аж брыдко перад людзьмі! — гаворыць ён, і похакпам, абы-як кідае ў палукашык астаткі ежы, згортвае ў суюйчык плашчпалатку, і ўжо на хаду кідае:

— Біклажку сам прынясеш! Не вялікі пан...

Віця маўчыць. Маўчу і я. Мне трошачкі робіцца не па сабе. «То, можа, каб без мяне, дык і не перабрэхваліся б яны во так», — праносіцца ў маёй галаве. І, нібы чытаючы мае думкі, Віця перабівае нашу маўчанку:

— Ноль внимания этому, отец! Лучше давайка посудину. Березовику налью.

Я дастаю з-мяшка двухлітровы слоік, адкручваю завінчанку, выліваю пад невялічку грушку-самасейку чай.

— Налівай, калі не шкадуеш, — кажу я, ставячы на траву пусты слоік. І працягваю:

— А таварыш ты свайго крыўдзіш. Не напінаў бы ты, браце, попусту чалавеку нервы. Не лейчы ж яны!

— А что это такое, отец, лейцы? — пытае ён, цэдзячы ў слоік беразак. І тут жа сам сабе весела, тлумачыць:

— Да, вспомнил: это же вожи!

Ён распрамляецца. Прыціскае да мускулістага жывата біклажку. Моцна затыкае, і трымаючы яе за рудую почопку, сур'ёзна разважае:

— А Васисуалия этим не покрывдишь. Не тот человек. Это с виду он только кажется Василём. А на самом деле? Знал бы ты, отец, как онловко самогоном торгует: с участкавого да инструктора — по трёшнице, с простого человека, да еще вечерком, — и червонец дернет. Потому он и Васисуалий. Вот так!

Я здзіўлена гляджу на яго. Потым разгублена кідаю позірк туды, дзе нечым па днішчу дзярала бразгае Васісуалій. «Яшчэ біцца пачнуць тут», — пранізвае мяне думка. Але той, мусіць, нічога не чуе. Бо мне адсюль добра відаць, як ён, сагнуўшыся, нетаропка перакладвае нешта ў лодцы. А Віця, між тым, працягвае:

— Это я мог бы Василём быть. Потому что я, так сказать, вкальваю. Знаешь, отец, там далеко, где, как говорят, в горах золото роют. А приезжаю на Днепр всегда. Подрастут сыновья, — с ними тоже приеду. Корень то мой здесь. Я, так сказать, давно осибиренный белорус. Калиновского же, отец, знаешь? Так вот с тех времен мы, Станкевичи, сибиряками стали...

Ён цісне на развітанне руку. Мне ўжо чамусьці зусім не хочацца, каб гэты барадаты саляк з далёкай Сібіры ехаў ад мяне. Каб яшчэ пабыў. Каб расказаў пра сябе. Пра горы. Пра тайгу. Але ён рашуча крочыць да лодкі.

— Поехали, Васисуалій! — даносіцца да мяне, і я чую, як ён сцішана, але выразна — сам для сябе — запеў:

Белоруссия, молодость моя,

Песни партизан, сосны да туман...

...Сполахамі бліскае ў вечаровую цемрадзь касцёр. Я тычкай падварушваю вуголле. Спадыспаду поўным выхоплівае напнутую палатку. Закіпае ў кацялку мая не такая ўжо і наварыстая юшка, — з нейкіх — па пальцу — ярышоў ды акунькоў. Час-водчас гляджу на нізкі, жаўцывізнаю густы, месці. Чую, як за бліжнім кустоўем прадзірае сваё іржавае горла дзяркач. Мне не хочацца думаць пра язычніка-продак. Пра яго багатую назіральнасць. Мне сляпіцаю лезуць у вочы думкі-вобразы. Я бачу. Бачу вельмі яскрава, — як вечарам, недзе каля свайго самагоннага заводзіка, сляплючы, падмешвае апараную рукую халодную брагу Васісуаліў...

Я тычкай пераварочваю яловую галузку, і яна моцна страляе іскрамі-вугольчыккамі да вачэй. Міжвольна адварочваюся, і бачу, як пад месяцавым святлом пабелаю блішчачы велічныя франтоны школы-маёнтка, — нібы з серабра казавы палац!...

Потым, быццам бы ў тумане, мрояцца мне коннікі Станкевіча... Угалоп, праз туманы і халіпа, скачуць туды, пад наш Беласток, дзе кроўю зыходзяць касінеры Кастуса Каліноўскага...

М. А. ЯНКОУСКИ.

НА СЦЕЖКАХ РЫБАЦКІХ

Як не пералічыш і крыніц, з якіх ты колись узяў іх. Дарог, з якіх прывез, Бясед, з якіх вынес.

Яны мрояцца мне. Зданямі прыстаюць да мяне. Пазіруюць. Па-стаўляюцца. Але калі я хочу перамясціць і са свайго ўнутранага экрана на паперу, злавіць іх словам, інтанацыяй, рыфмай... О, як жа яны тады спрытна ўцякаюць ад мяне, імгненна знікаюць, — нібы нейкая нячыстая сіла, пачуўшы хрысціянску малітву...

...А сонца прыпякае. Высмальвае траву на прырэчных узлобках. Я трошачкі стомлена падмаюся, бяру на плечы свой рыбацкі мяшок і хаваюся ў цянік крайняга ад ракі дуба. Тут я надуваю гумовы матрац, зручна саджуся на яго і палудную. Моўчкі думаю бяздум'ем — так сабе. Ні пра што.

Настоеная на гарачыні цішыня падаецца мне задужа даўкай, з нейкім гаркавата-цяжкім прысмакам. І добра, што яе час-водчас падварушвае далёкі-далёкі гул маторкі. Ён то зусім замрэ, то ізноў даносіцца да вуха. І ўсё больш настойліва і капрызна. Яшчэ хвіліна-другая — і ўсёй сваёй істотай я адчуваю, як балюча пакутуе і смяротна расцэзьваецца маторам паўдзённая цішыня бліжніх і далніх лугавых аблогаў.

...У лодцы было двое. Малады світарасты барадач спрунжыніста выскачыў на бераг, увокавідзь абмацаваў мяне позіркам і катэгарычна выбухнуў:

— Здорово, старина!

рыша: — Давай сюда, Васисуалій! Пора, так сказать, и пишу принять!

З напаканым аж пад дужку культурным палукашыкам падыйшоў Васісуалій. Маларослы. Дробненькі. У падкасаных да кален штоніках. Мужчынка от та, можа, гадоў пад пяцьдзесят. З велікаватай для го фігуркі выцвілай галавою.

— Ну, то дзе будам ету пішчу прымаць? — пытаецца Васісуалій у барадача і вобмельгам расцілае каля майго матраца плашчпалатку, ставіць паўлітру гарэлкі, раскладвае кавалкі дамашняй каўбасы, наразае вядліну. Барадач здзірае з сябе потны, грубага вязання світар і перарывае маўчанне:

— Давай, так сказать, к нашему столу и ты, паря,—гаворыць ён да мяне. — Выпьем, так скажешь, за мое пролетарское происхождение и тяжелое детство!

Мяне нікольні не цягне выпіваць ні за якое «происхождение». Мне толькі хочацца, каб хутчэй яны адгэтуль паехалі. Аслабанілі, як кажуць, душу. Я паціскаю плячыма, аднекваюся: і трошкі падвышана намякаю:

— Да ты, барадач, мусіць, хочаш скепсіць мне рыбацтва, — не было п'ячалі, дык чэрці накачалі!

— Ой, не, — нечакана прапісчаў Васісуалій. — Мы дальна насадм. Тутака во толькі перакусім. Пачаркуемса. І вы садзецеса.

— Да, да, — бухкае барадач. — Садись, отец! Не переживай! Чин чинарем все будет!

Я ніякавата маўчу. Жадання гіркацца тут з імі ў мяне няма. Ды,

Наш адрес:
230023, г. Гродно,
ул. Ожешко, 22, комн. 336,
тел. 44-85-75

Газета выходит
еженедельно

Гродненская областная
укрупненная типография
ул. Полиграфистов, 4.

Тираж 2000 экз.

АИ-01290. Зак. 8694.

И. о. редактора
Л. Н. МАНЦЕВИЧ